

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1996
1997

1998
1999
2000

84
2-75
un/sep

19003

839

ms 20

~~Handwritten scribble~~
20

2011

又 2003

Է Մ Ի Լ Զ Ո Լ Ա

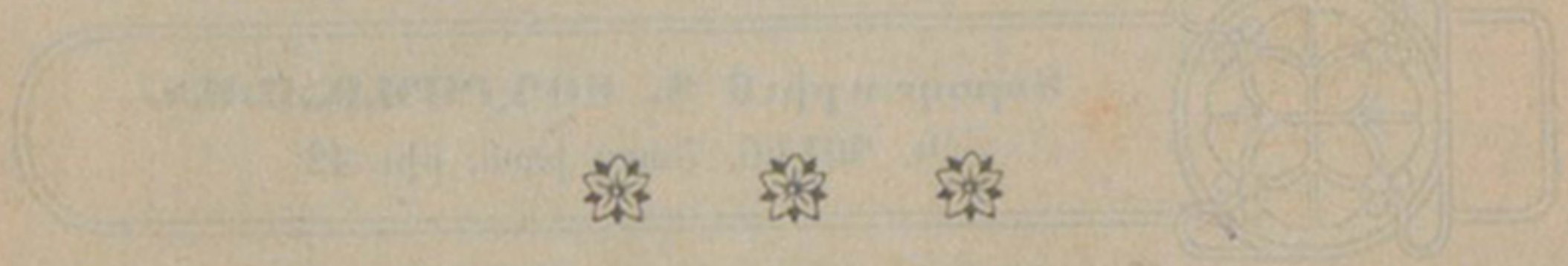
84

9-75 ԱԿ

2000
Printed in Turkey

ԹՅՈՒԱՌՆԵՐԻ ՔՈՅՐԸ

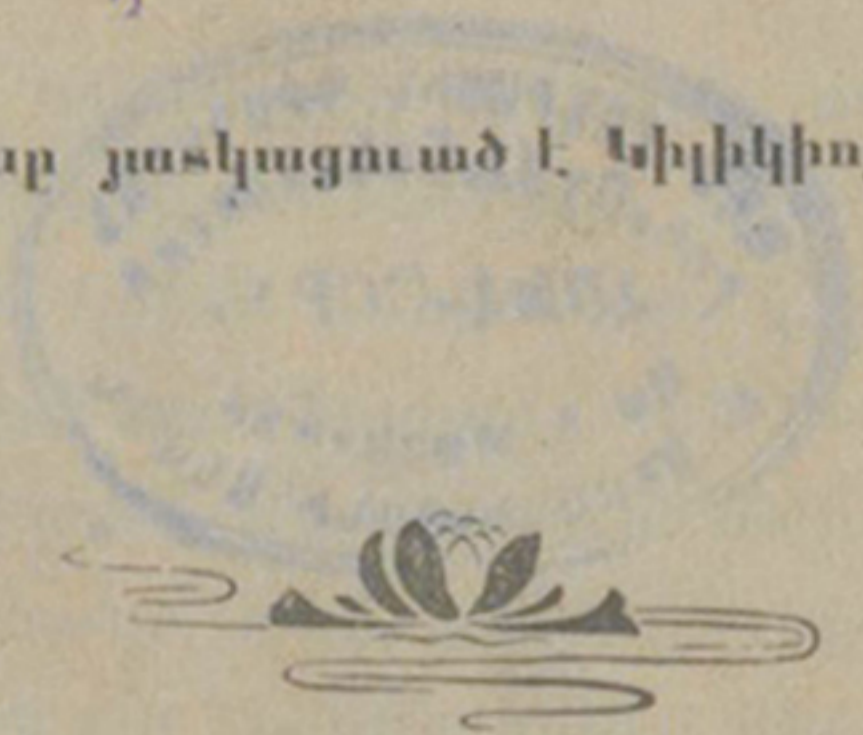
{ Հրաշագործ ԼոկսաՅին Արարքները }

Թարգմ. Տիկին ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԱՐԱՄԵԱՆՑ

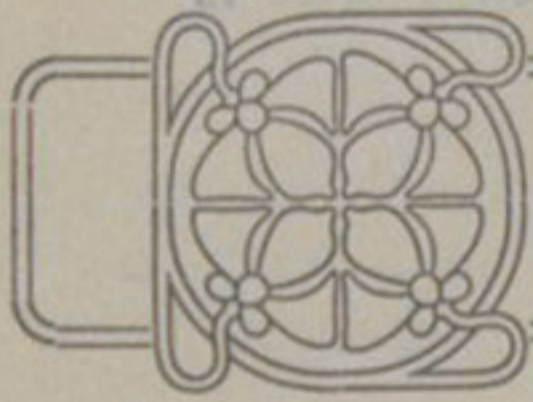
Ձուս հասոյթին կէտը յոսկայցուած է Կիլիկիոյ սիւսէր Հայերուն

Կ. ՊՈԼԻՍ

Տպագր. Տ. ՏՕՂՏԱՄԱՃԵԱՆ

1909

Տպագրութիւն **Տ. ՏՕՂՐՄԱՍՃԵԱՆ**

Կ. ՊՈԼԻՍ, Շարգ խան, թիւ 42

3037

39

el

Լինիլ մարդ եւ Հայ, տեսնել Կիլիկիոյ ապրիլեան աւեր-
մունքները, գիտնալ Կիլիկեցի Հայուն սրտամորմոք վիճա-
կը եւ անտարբեր մնալ,—անկարելի է:

Իսկ յոյս դնել միայն կառավարութեան եւ առհասա-
րակ արտաքին օժանդակութեան վրայ, նոյնպէս խոհե-
մութիւն չէ:

Աչքի առաջ ունենալով աղէտին սարսուղդեցիկ մե-
ծութիւնը, Ատանայի եւ Հալէպի նահանգներու Հայ ազ-
գաբնակութեան կրած անթուելի կորուստները, որոնց
շնորհիւ մօտ վաժստն հազար արիւնակիցներ իրենց հա-
յեացքները սեւեռած են զգայուն մարդկութեան խղճին
ու գթասրտութեանը՝ անհրաժեշտ է որ Հալ ժողովրդեան
ք ո լ ո թ ի ս աւ երը լարեն իրենց վերջին ձիգերը եւ օր
առաջ, ժամ առաջ փրկեն աղետեալները իսպառ կործա-
նումէ:

Ոչ ոք իրաւունք ունի ձեռնպահ մնալ այս հլումայողա-
կան պարտականութեան հանդէպ,—ո՛չ հարուստը, ո՛չ
արհեստաւորը, ո՛չ հոգեւորականը, ո՛չ աշխատաւորնե-
րու զանգուածը եւ ոչ իսկ Հայ մտաւորականութիւնը:

Պղատոնական արտայայտութիւնները եւ լոկ երեմիականներ կարգալը ոչ միայն բաւական չեն արկածելոց խոր-խոր վերքերը դարմանելու համար, այլ ամօթ իսկ են: Շօշափելի եւ անմիջական օգնութեան պէտք է հասնիլ, ով ինչով ու ինչպէս կարող է:

Ահա իւրովսանն փոքրիկ օգնութիւն մը հասցնելու նպատակաւ, Ֆրանսացի համբաւաւոր գրողին՝ էմիլ Զօլայի ներկայ հեղինակութիւնը—ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԻ ՔՈՅՐԸ ԵՒ ՀՐԱՇԱՔՈՐԾ ԼՈՒՄԱՅԻՆ ԱՐԱՐՔՆԵՐԸ—Թարգմանաբար կրներկայացնենք ընթերցողին, վստահ լինելով որ օր առաջ պիտի սպառենք եւ պիտի կրնանք իրագործել մեր այս համեստ նպատակը :

ՎԱՐԳՈՒՀԻ ԵՒ ՀՄԱՅՆԱԿ ԱՐԱՄԵԱՆՑ

1 Մայիս 1909

Կ. Պոլիս

ասը տարեկան հասակին մէջ այնքան խղճալի էր այդ թշուառ աղջիկը, որ մարդ ակամայ ցամբը կզգար՝ տեսնելով զայն դառն աշխատանքի միջոցին :

Անմառնջ տանջուողների դառն ժպիտը կը խաղար անոր դէմքին վրայ, ուր կերեւէին անոր խոշոր, հիանալի աչքերը :

Հարուստ կալուածատէրերն յաճախ կրտեսնէին զայն անտառին մէջ՝ ցնցոտիներով ծածկուած եւ ծանր բեռը շալկած: Եւ երբ անոնք, առատութեան տարիները, կառաջարկէին գնել աղջկան համար գեղեցիկ ու տակուն շրջազգեստ մը, նա սովորաբար այսպէս կը պատասխանէր. — Եկեղեցու գաւթի թշուառ մը կայ, որ մերկ է. շուտով սառնամանիքը կսկսի. — գնեցէք անոր համար վերնազգեստ մը եւ ես վաղը ցուրտ պիտի չ'զգամ այլեւս, երբ տեսնեմ որ նա տաքուկ հագնուած է:

Ահա այդ էր պատճառը, որ զայն թՇՈՒԱՌՆԵՐԻ ՔՈՅՐԸ կանուանէին, ոմանք հեզնութեամբ՝ իր աղքատիկ հագուստներին նայելով եւ շատերն ալ՝ սրտանց, իտրիտուր անոր վթասրտութեան:

Ատենօք մեր թշուառների Բոյրը շատ գեղեցիկ ժանեկաւոր օրորոց մը ունէր եւ սենեակ մը լեցնելու շափ ալ խաղալիքներ:

Անգամ մը անոր մայրիկը, հակառակ իր սովորութեան, առտուն կանուխ չեկաւ համբուրելու զայն: Ատոր համար նա սաստիկ լացաւ: Մարդիկ յայտնեցին անոր, թէ երկնից հրեշտակը մայրիկը տարած էր երկինք: Այդ լուրը ցամքեցուց թշուառների Բրոջ արդունքին ակը: Ամիս մը վերջը անոր հայրն ալ գնաց իր ամուսնուն քով եւ մեր խեղճ աղջիկն սկսաւ մտածել, թէ երբոր իր ծնողքը հոն միանան,

պիտի չուզեն իրենց աղջիկը հեռուն թողնել. ուստի հրեշ-
տակ մը պիտի դրկեն զայն կանչելու:

Անկէ վերջ թշուառների Քոյրը ինքն ալ չիմացաւ ինչ-
պէս անյայտացան իր օրորոցն ու խաղալիքները:

Հարուստ օրիորդը դարձաւ խեղճ աղջիկ մը եւ ոչ ոք
զարմացաւ այդ բանին: Կերելի թէ շար մարդիկ եկած եւ
փառաւորապէս կողոպտած էին անոր ունեցած չուհե-
ցածը. թշուառների Քոյրն այսքանը միայն կը յիշէր, որ
առաւօտ մը իր քով եկան Հիլիօմ մօրեղբայրն ու Հիլիօմէզա
մօրեղբօր կիներ: Աղջիկը շատ տխրեցաւ, որ զինքը չէին
համբուրիւր անոնք:

Մօրեղբօր կիներն անոր կոչաւ հագուստ մը հագցուց, իսկ
մօրեղբայրը բռնեց անոր ձեռքէն եւ տարաւ ողորմելի գիւղ
մը, ուր բնակութիւն հաստատեցին անոնք:

Նա ամէն երեկոյ չափազանց յոգնած կզգար զինքը:

Ատենօք Հիլիօմն ու Հիլիօմէզան ալ անագին կարողու-
թեան տէր էին. բայց Հիլիօմը սաստիկ սիրահար էր գիշե-
րային զուարճութեանց եւ փչացած ընկերներու, առանց
մտածելու որ աշխարհի վրայ ամէն բան սահման մը ունի:
Իսկ Հիլիօմէզան կրհագնուէր խիստ փարթամ եւ ամէն կերպ
կը ձգտէր գեղեցիկ ու երիտասարդ երեւնալ:

Եւ անա օր մ' ալ մասանի գինին վերջացաւ եւ հաց
գնելու համար հարկ եղաւ տան հայելին ծախել:

Մենչեւ այդ միջոցները անոնք ցոյց կուտային ան ար-
տասոց ողորմածութիւնը, որ շատ անգամ ուրիշ բան չէ,
եթէ ոչ արդիւնք ապահովութեան եւ ողորմելի ինքնահաւա-
նութեան: Բազդի դրկին մէջ հրճուելով ուրիշներն ալ եր-
բեմն մասնակից կընէին իրենց երջանկութեան. ու այգալիսով
բարեգործութիւնն ու ինքնասիրութիւնը կը շփոթէին իրա-
քու հետ: Սակայն կեանքի այդ որոշ չափով գրական գծերը
անոնք չկրցան պահպանել ձախորդութեան օրերուն մէջ:
Ողբալով իրենց կորսնցուցած հարստութիւնը, անոնք ար-
ցունքնին կը թափէին լոկ իրենց սեփական վշտերուն հա-
մար. անդին մնացած բոլոր գծրաղղներն այլեւս անոնց կա-
րեկցութիւնը չէին շարժեր: Այո՛, անոնք չէին ուզեր խոս-
տովանիլ, որ իրենց ձախորդութեանց պատճառներն իրենք

էին, ուստի իրենց անկուճը այլոց վերադրելով՝ կը համա-
կուէին գէպի զանոնք բունն վրէժխն դրութեամբ:

Թշուառների Քրոջ ցնցոտիները, անոր նիհա՛ր, արցունքէն
գժգո՛նած այտերը նոյնիսկ կուրախացնէին զանոնք: Մինչեւ
անգամ չէին խղճահարուիր ալ, երբոր աղջիկը աղբիւրէն կը
վերադառնար՝ ծանր ջրկուճն ուսը դրած, երկու ձեռքով
ամուր բռնած եւ անոր ծանրութեան տակ օրօրուելով: Եթէ
պատահէր, որ ջուրը թափէր քիչ մը, ամէն մէկ կաթիլին
համար ծեծ մը կը քաշէին խեղճ աղջկան ու դեռ կաւելաց-
նէին, թէ պէտք է ուղղել սուոր յիմար բնութիւնը: Եւ կը
հարուածէին անխնայ, անգութ ու ռիակալութեամբ:

Թշուառների Քոյրը հարկադրուած էր հոգալ անոնց բոլոր
կարիքները. անոր էին յանձնուած ամենադժուար աշխատանք-
ներն իսկ:—Սաստիկ շոքին նա պիտ' երթար դաշտ, թափ-
թրփած հասկեր ժողուելու, անտանելի սառնամանիքին
ալ զայն կը դրկէին չոր վառելանիւթեր բերելու եւ երբ վե-
րադառնար՝ պարտաւոր էր աւելի, լուալ եւ կարգի բերել
բնակարանը: Եւ խեղճ աղջիկն անարտունջ կը կատարէր
այդ բոլորը: Երջանիկ օրերն անցան գնացին, հիմա նա չէր
կրնար երեւակայել իսկ, թէ կարելի էր ապրիլ առանց ար-
ցունք թափելու, թէ գոյութիւն ունին ծիծաղկոտ, թրթը-
ռուն օրի բոյներ, որոնք կը վայելին մանկական զգուանքն
ու վայելքները:

Ամէն երեկոյ ենթակայ անողոք ծեծի, կուտէր ցամաք
հացիկը եւ այնպէս կը կարծէր թէ ամէն մարդ ալ իր պէս
կապրի:

Յելահաս մարդիկ երբ կը տեսնէին այդ դեռատի
օրիորդին հոգեբուղի կարեկցութիւնն ուրիշներու վշտին
հանդէպ, մոռնալով իսպառ իր սեփական վիշտը՝ կը զար-
մանային:

Եւ ահա պատահեցաւ որ օր մ' ալ, չեմ գիտեր ինչ տօնի
առթիւ, Հիլիօմն ու իր կիներ սիրունիկ նոփնոր լումայ (1
(սու) մը նուիրեցին Թշուառների Քրոջը եւ այդ օրն մինչեւ

1) Sou-ն պղնձէ եւ նոյնիսկ երկաթէ ձուլուած դրամ մ' էր Գաղիոյ
մէջ, գործածական մինչեւ 1793 թուականը, մօտ 10 փարայ արժողութեամբ.

իրիկունն ազատ ձգեցին զինքը, որ ուղածին չափ խաղայի
թշուառների Քոյրն իսկոյն քաղաք իջաւ, նոր լուսման բո-
լորովին շշմեցուցածէր զայն եւ նա չէր գիտեր՝ ինչպէս
պէտք էր խաղալ: Նա հասաւ կեդրոնական մեծ փողոցը,
որու ձախակողմեան շարքին վրայ կերեւնար խաղալիքներով
ու անուշեղէններով լեցուն կրպակ մը, որ իրկուան շքեղ
լուսավառութենէն այն տեսակ հիանալի երեւոյթ մ' էր
ստացած, որ մանուկներուն խելքը կը փախցնէր:

Հիացած, ապուշ կտրած մանուկներու հոծ բազմութիւն
մը խոնուած էր մայթին վրայ. անոնցմէ ոմանք կռթնելով
լուսամուտներու շրջանակներին՝ կաշխատէին որքան կարելի
էր մօտիկ կանգնիլ ցուցադրուած հետաքրքրական առարկա-
ներուն:

Շիտակն ըսելով, մեր թշուառների Քոյրը կը նախանձէր
անոնց զիրքին. ինչու որ ինքը մնացած էր փողոցին մէջ-
տեղը, մսկոտ թաթիկները պահելով ցնցոտիներուն տակ,
զորս կը բզքտէր շար քամին: Բայց միւս կողմէն ալ կը-
հպարտանար իր հարստութիւնովը, որ բռան մէջ սեղմելով
կը պատրաստուէր անով գնել երկար վարսերով այն սիրուն
տիկնիկը, որ ցուցադրուած էր լուսամուտին մէջ: Այդ տիկ-
նիկն հասակով աւելի մեծ էր, քան թշուառների Քոյրը,
անոր մետաքսէ հագուստն ալ Սուրբ Կոյսին հանդերձներուն
կը նմանէր:

Աղջիկը քանի մը քայլ առաւ դէպի կրպակը եւ իր ան-
վստահ հայեացքը չորս զին ձգելով՝ կրպակին առջեւ կիսա-
մերկ կին մը տեսաւ, որուն գրկին մէջ փոքրիկ մանուկ մը
կուլար:

Թշուառների Քոյրը կրկին կանգ առաւ, կռնակը դէպի
տիկնիկը դարձնելով: Թշուառ մանկան աղեխարշ արցունք-
ներուն հանդէպ անոր ձեռքերը կը դողդողային. . . եւ նա
առանց այլեւայլութեան մօտեցաւ թշուառ կնկան, որպէսզի
իր սիրունիկ, փայլուն, նոփ-նոր լուսման նուիրէ անոր:
Կնիկը բաւական ատենէ ի վեր կը նայէր թշուառների
Քրոջը: Նա տեսած էր թէ ինչպէս աղջիկը հեռուն կանգնած
կը դիտէր եւ թէ ինչպէս իր քայլերն ուղղած էր դէպի խա-

դալիքները Հիմա երբ տեսաւ, որ նա իրեն կը մօտենար, իսկոյն գուշակեց անոր բարի միտքը Եւ թշուառ կիներն արտասուածոր աչքերով ընդունեց թշուառների Կրօջ ձեռքէն լուման եւ անոր նիհարկեկ ձեռքն առնելով իր բռան մէջ՝ ըսաւ:

— Աղջիկս, միայն զքեզ չվշտացնելու համար կրնդ ունիմ օգնութիւնդ: Դո՛ւ ինչ կուզես հապառ Ես թէ եւ սաստիկ աղքատ հազնուած եմ, բայց քու ցանկութիւններէդ մէկը կրնամ կատարել:

Թշուառների Քոյրը բացասարար ցնցեց իր շիկահեր գըլուխը:

— Ո՛չ, տիկի՛ն, պատասխանեց նա, ես ոչ մի ցանկութիւն չունիմ: Թէ եւ կուզէի գնել այն սիրուն տիկնիկը, զոր կը տեսնէք հոն, բայց ի՞նչ կարիք կայ, քանի որ վստահ եմ թէ մօրեղբօրկի՛նս պիտի ջարդէ զայն: Իսկ եթէ դուք չէք փափաքիր առանց փոխարինութեան ընդունիլ իմ լուման, այն ժամանակ, կաղաչեմ, պի՛նդ-պի՛նդ համբուրեցէք զիս:

Կիներ կռանալով համբուրեց անոր ճակատը: Աղջկանն այնպէս երեւցաւ թէ այդ հպումէն նոր կեանք մը ստացաւ եւ թէ իր մշտական թախիժն ալ իսկոյն փարատուելով, ամբողջ էութեամբ համակուեցաւ մարդասիրական հոգիով:

— Աղջի՛կս, ըսաւ մուրացիկ կնիկը, — ես չեմ ուզեր որ քու բարեգործութիւնն անվարձ մնայ. . . Ես ալ լումայ մը ունիմ, որ մինչեւ քեզի հանդիպիլս որուն տալս եւ ինչ ընելըս չէի գիտեր: Մեծամեծ իշխաններ եւ տիկիներ քսակներով ոսկի են նուիրած ինձ, բայց ես զանոնք արժանի չէի համարած իմ լումային: Ա՛ռ՛ եւ ուզածիդ պէս գործածէ՛:

Եւ նա լումայ մը տուաւ աղջկան: Սա՛ հին, ծայրերը մաշուած եւ մէջտեղէն ալ ոսկի մեծութեամբ ծակ մը բացուած լումայ մ՛ էր, այնքան մաշուած, որ նոյնիսկ անկարելի էր ճշտել որ երկրի դրամ ըլլալը: Միայն մէկ կողմը կիսամաշ ճաճանչի պէս բան մը կերեւար:

Ո՛վ գիտէ, թերեւս Երկնային Լումայ մ՛ էր այն:

Թշուառները Քոյրը տեսնելով, որ լուման սաստիկ բարակ է եւ ենթադրելով որ այդօրինակ նուիրարբերութիւն մը

չէր կրնար սեւէ զրկանք պատճառած ըլլալ թշուառ կնոջը եւ մանաւանդ ընդունելով զայն որպէս առհաւատչեայ բարեկամութեան, ձեռքը երկնցուց առնելու համար:

— «Խեղճ, կըմտածէր թշուառների քոյրը, — այս խեղճ կինը չի գիտեր ինչ կը խօսի, իշխաններն ու տիկիներն ինչ պիտի ընեն այդ ողորմելի լուման, որ պատառ մը հացի դին ալ չէ եւ նոյնիսկ աղքատի չիտրուիր:»

Կնոջ աչքերն աւելի եւ աւելի կը բոցավառուէին, նա ժպտաց, կարծես կարգալով աղջկայ միտքը, եւ քնքշութեամբ պատասխանեց:

— Բայց այնուամենայնիւ ա՛ռ, վերջը պիտի հասկնաս...

Այն ժամանակ մութացիկ կնկան սիրտը չը վիրաւորելու համար, աղջիկն ընդունեց նուէրը. կռացաւ, առաւ լուման եւ դրաւ շրջազգեստին գրպանը: Ու երբ շտկուեցաւ, նստարանը դատարկ գտաւ:

Թշուառների քոյրը սաստիկ զարմացած՝ մտածումն քնեքու մէջ խորասուզուելով տուն գնաց:

Բ.

Թշուառների քոյրը պառկեցաւ վերնայարկը (grenier) — հնամաշ կահկարասիներու բեկորներով շրջապատուած ողորմելի խրճիթը, որուն նեղլիկ պատուհանէն լուսնի աղօտ ճառագայթները ներս կը սողոսկէին, երբ լուսնեակ գիշեր ըլլար:

Իսկ լուսինն չեղած գիշերները Թշուառների Քոյրը մթութեան մէջ խարխափելով կը գտնէր իր մահիճը, որ բազկացած էր չորս հատ անտաշ տախտակներէ եւ յարդալից ծակ ներքնակէ մը:

Այս գիշեր լուսինն իր բոլոր շողքերով կը փայլէր. լուսեղէն շերտերն ընկած էին տախտակներուն վրայ եւ վերնայարկը ողողած արծաթափայլ շողքերով:

Հիլիօմն ու կինը քնած էին: Թշուառների Քոյրը կը կինն ելաւ տեղէն՝ վայելելու լուսնի կազդուրիչ այցելութիւնը: Նա սաստիկ կը սիրէր գիշերային սիրուն լուսատուն, որ իր թափանցիկ ճառագայթներով կը վառէր աւտը. երկիւղն ու աղջամղջային սարսափները: Լուսնեակ գիշերները աղջիկը կը բանար փոքրիկ պատուհանը եւ ջերմագին շնորհակալութիւն կը յայտնէր լուսնին, որ կը հաճի այցելել իրեն: Նա շատ կուրախանար, երբ որ իր քով լոյս կը տեսնէր եւ այնուհետեւ յանձնուելով «ընկերուհի-լուսնի» խոսամքներուն, հանգիստ կը ննջէր: Այս իրկուն ալ ծերագրեց հին արկղին վրայ՝ ողողուած լուսնի լուսով, աղօթեց եւ ապա շրջագլխան հանելով փուկեցաւ մահճին վրայ:

Շրջագլխան ընկած էր յատակին վրայ եւ ահա—ո՛ր դարմանք— անոր կիսարաց գրպանէն սկսաւ տեղալ պղնձէ մեծ-մեծ լումաներու տարափ մը...

Թշուառների Քոյրը սաստիկ երկիւղէն չէր համարձակեր տեղէն շարժիլ: Նա բաց աչքով կը տեսնէր, թէ ինչպէս կը որ լումաները կը գլտորէին աօղին-անդին: Ի վերջոյ քիչ մը սըրտապնդուելով՝ աղջիկն սկսաւ մի առ մի հաւաքել հրաշալի լումաները: Հաւաքած լումաները նա կը դիզէր արկղին վրայ, առանց զանոնք համրելու փորձն ընելու, որովհետեւ յիսունէն աւելի համրել չէր գիտեր եւ բացի այդ համոզուած էր, որ անոնց թիւը քանի մը հարիւրներու կը հասնէր...

Երբ որ բոլոր լումաներն հաւաքեց յատակին վրայէն, շրջագլխար վերցուց գեանէն եւ անոր ծանրութենէն հասկացաւ, որ գրպանը լիփ-լեցուն էր: Քառորդ ժամու չափ բոներով կը դատարկէր գրպանը եւ դարձեալ վերջը չէր գար: Վերջ ի վերջոյ գրպանին մէջ մնաց դարձեալ լումայ

մը — աղքատ կնոջ նուիրած լուման էր այդ: Հիմա հասկա-
ցաւ աղջիկը, որ այդ լուման Աստուածային հրաշք մ' էր եւ
որ իր արհամարհած այդ ջնջին մետաղը այնպիսի դանձ մ' էր,
որմէն զուրկ էին բոլոր հարուստները: Ատով մէկտեղ աղ-
ջիկը կը դար, թէ ինչպէս հրաշագործ լուման կը դողար իր
մատերուն մէջ, դարձեալ ծնիւ ուզելով:

Թշուառների Քոյրը նոյնիսկ սկսաւ կասկածիլ վայրկեան
մը, թէ մի գուցէ լումա'ին խելքը փշէ ամբողջ վերնոյսարկը
դրամով լեցնել: Նա հիմա ալ չէր գիտեր, թէ ինչ սխալի
ընէր այդքան լումաները, որոնք կը փայլէին լուսնի լուսով:
Խեղճ աղջիկը սաստիկ յուզուած չորս դին կը նայէր. . .

Լինելով ջանասէր աղջիկ, իր դողնոցին գրպանը միշտ
թել ու ասեղ կը պահէր նա, սկսաւ լաթ մը փնտռել՝ տոպ-
րակ մը կարելու համար: Այնքան նեղլիկ քսակ մը շինեց,
որ իր փոքրիկ ձեռքը հազիւ կը մտնէր անոր մէջ, մեծկակ
քսակ մը շինելու համար բաւականաչափ լաթ չկրցաւ գտնել:

Նա սկսաւ հապճէպով լեցնել լումաները քսակին մէջ.
էն առաջ դրաւ աղքատ կնոջ նուիրածը եւ ապա անոր վրայ
սիւնեակներով շարեց միւսները: Իւրաքանչիւր սիւնեակ
փլչելով կը լեցնէր քսակը, բայց ակնթարթի մը մէջ քսակը
կրկին դատարկ կերեւար: Քանիմը հարիւր մեծամեծ լումա-
ներ տեղաւորուեցան քսակին մէջ, սակայն ատոր քառապա-
տիկն ալ կարելի էր ապահովարար տեղաւորել անոր մէջ:

Այնուհետեւ Թշուառների Քոյրը քսակը դրաւ ներքնա-
կին տակն ու պառկաւ քնացաւ: Բունին մէջ երջանիկ կը
ժպտար նա եւ կը պատրաստուէր միւս օրն եւ եթ լիարուստ
օգնութեան հասնիլ երկրին կարօտեալներուն. . .

Գ.

Առտուն կանուխ արթննալով, թշուառների Քրոջ այնպէս կուգար, թէ այդ բոլորն երազ էր: Ու որպէսզի հաստատ համոզում մը գոյացնէ, պէտք զգաց ստուգել եղելութիւնը: Քսակն իրիկուանէն աւելի ծանր կրեւցաւ, հետեւաբար հրաշագործ լուսան գիշերն ալ անգործ մնացած չէր:

Թշուառների Վոյրը շուտով հագուեցաւ եւ աղմուկ չընանելու համար փայտէ մուճակը ձեռքը բռնած վար իջաւ: Քրսակը ծրարեց թաշկինակին մէջ եւ դրաւ ծոցը: Մօրեղբայրն ու մօրեղբօրկինը խոր քունի մէջ ըլլալով, չէին լսեր անոր ոտնաձայնը: Աղջիկը պիտի անցնէր անոնց մահճին քովէն:

Այս բանը կը պատահէր ձմեռը՝ դեկտեմբերեան ցրտաշունչ առտու մը: Արշալոյսը նոր կը բացուէր: Արեւի առաջին ճառագայթներով ոսկեղօծուած երկնակամարը՝ միացած ձիւնապատ պսպղուն երկրին հետ՝ սրբազան անգործութիւն մը կը ներշնչէր մարդկանց:

Թշուառների Քոյրը կանցնէր քաղաքի ճամբով. ձիւնը ճոճաւով կը գալարուէր անոր մուճակներուն ներքեւ... Հակառակ իր մտատանջութեան, թշուառների Քոյրը զուարճութեան համար կը քալէր ամենախոր անուահետքերուն մէջէն:

Երբոր քաղաքին մօտեցաւ, այն ժամանակ մտաբերեց, որ սաստիկ աճապարելէն աղօթքը մոռացած էր: Ուստի ճամբուն մէկ կողմը քաշուելով ծնրադրեց եւ խորասուզուեցաւ նիրհոզ բնութեան անսահման ու տխուր անգործութեան մէջ:

Նա այնպիսի հեղ, մանկական անպաճոյճ արտայայտու-

Թեամբ կաղօթէք, որ Աստուած չէր կրնար անոր աղօթքը չըզասել հրեշտակային զմայլելի մեղեդիներու կարգը :

Քիչ յետոյ ցրտէն սարսռալով ելաւ տեղէն եւ քայլերն արագացուց :

Ամենուրեք աննկարագրելի թշուառութիւն կը տիրէր Չախորդ տարի էր, ձմեռն ալ այնքան դաժան եւ հացն ալ այնքան սուղ, որ միայն հարուստները կարող էին գոյութիւն պահպանել: Իսկ այն թշուառները, որոնց գոյութեան միակ յոյսը արեւի ճառագայթներուն ու մերձաւորներու գրթաօրութեան վրայ էր, ատոնք բոլորը ատուէն կանուխ դուրս էին թափուած իմանալու, թէ արդեօք գարունը եկած է, իր հետ Տիրոջ ողորմութիւնը բերելով:

Անոնք կըթափառէին պողոտաներուն վրայ, քաղաքներուն ու գիւղերուն փողոցներուն մէջ եւ անցորդներէն գրթութիւն կըհայցէին, եւ որքան շատ էին անոնք, Տէր Աստուած . . .

Թշուառների Քոյրը բացաւ քսակին բերանը, Քաղաք մանուկով տեսաւ աղքատ կոյր ծերունի մը, ատաջնորդութեամբ պղտլիկ աղջկան մը, որ խղճալի կերպով կրնայէր թշուառների Քրոջը, ըստ երեւոյթին զայն ալ աղքատ կարծելով, որովհետեւ թշուառների Քրոջ հագուստն ալ շատ ողորմելի էր:

— Հայրի՛կ, բաց ձեռքդ. — ըսաւ թշուառների Քոյրը, — դիս Տէրն է զրկած ձեզի օգնելու:

Ծերունու ձեռքն այնքան մեծ էր, որ թշուառների Քոյրն ստիպուեցաւ եօթն անգամ ձեռքը քսակին մէջ խոթելու: Յետոյ նա փոքրիկ աղջկան ալ ատաջարկեց, որ բուռ մը լուծաւ ատնէ իր անսպառ քսակէն:

Ապա անցաւ եկեղեցւոյ դուռը:

Թշուառներն ամէն առտու կըհաւաքուէին եկեղեցւոյ գաւիթը եւ կընստէին պաղ քարէ նստարաններուն վրայ: Տիրոջ տաճարը զանոնք կըպաշտպանէր հիւսիսային ցրտաշունչ քամիէն եւ նորաժագ արեւն իր ջերմ ճառագայթներով կ'ողողէր եկեղեցւոյ շրջակայքը:

Թշուառների Քոյրը ճամբան տեղ մ' ալ հարկադրուեցաւ

կանգ առնել. — միջնափողոցին անկիւնը դեռափ կին մ' էր կանգնած, խեղճը գիշերն ալ հող էր մնացեր անպատասպար, սաստիկ մրսած, քար կտրած. աչուին խուփ, ձեռուին կըրծքին վրայ խաչած. . . Թշուառը կարծես թէ կը քնանար եւ ըստ երեւոյթին, մահէն զատ բան չէր ուզեր

Թշուառների Քոյրը մօտեցաւ անոր, բուռը լուծայ լեցուցած, բայց չէր գիտեր թէ ինչպէս օգնէ: Ենթադրելով թէ ուշացած է ինքը, սկսաւ դառնապէս լալ:

— Թշուառ կ'են, — կը շնչար սա՛ կամացուկ դպչելով քրնացած կնոջ ուսին. — կը լսէ՞ք, առէ՛ք այս դրամները: Անհրաժեշտ է որ դուք երթաք նախաձաշիկ ընէք եւ կրակի մօտ ձեր ցրտահար մարմինը տաքցնէք:

Այդ քնքոյշ ձայնէն արթնցաւ կնիկը, բացաւ աչքերը եւ ձեռքը մեկնեց աղջկան. . .

Թշուառների Քոյրը մտաւ գլխաւոր հրապարակը: Եկեղեցւոյ գաւիթը կարօտեայներու մեծ բազմութիւն էր հաւաքուած, որոնք ցրտէն կը դողդղային եւ չէին համարձակեր խօսիլ իսկ իրարու հետ: Հողուարքի պէս գլխնին կերերցնէին. . . Թշուառների Քոյրն սկսաւ աջ կողմէն եւ այնպիսի եռանդով մը բուռն-բուռն լուծաները կը լեցնէր անոնց գլխարկին ու գոգնոցին մէջ, որ լուծաներէն շատերը կը գլորուէին սալաքարերուն վրայ: Նա լուծաները չէր համրեր, իսկ քսակը հրաշքներ կը գործէր — փոխանակ դատարկուելու պակասած իւրաքանչիւր բռան տեղը կը լեցուէր ու կաճէր: Խեղճերը կը զարմանային այդ եղական երեւոյթին վրայ եւ աշխուժով հաւաքելով թափուած լուծաները, կը գրպանէին ու այլեւս արեւին ծագումը մոռանալով կը շնչային աղջկան ականջն իւրար. «Ատուած չէ՛ն պահէ, որդեա՛կ»: Աղջիկը երէք անգամ պտոյտ գործեց անոնց մէջ, որպէսզի ոչ ոք անմասն չմնայ Աստուածային առատ շնորհէն: Ապա նա տեսաւ անգամալոյծ մը, որ չէր կրնար ձեռքը մեկնել եւ իր բաժինն ստանալ. ուստի Թշուառների Քոյրը շտապով մօտեցաւ անոր: Սակայն ո՛ր զարմա՛ք — այս անգամ լուծաներն այնպիսի ուժգնութեամբ մը տեղացին քսակէն, որ եթէ աղջիկը խոհեմութեամբ մը բռունցքովը չըփակէր շարաճճի քսակին

քերանը՝ թերեւս լուսաները եկեղեցւոյ բարձրութեան չափ
կուտակուէին: Խեղճ անդամալոյժն ինքն ալ չէր գիտեր
ինչ ընէ այդքան դրամը եւ ուր լեցնէ: Գուցէ հարուստ
մարդիկ բարեհաճէին շորթել իրմէ այդ լուսաները. . .

Դ.

Երբոր գլխաւոր հրապարակին խեղճերուն դրպանն ալ
լեցուց, այն ժամանակ թշուառ երի Բոյրը գիմեց քաղաքէն
դուրս: Թշուառները գունդագունդ կը հետեւէին անոր եւ՝
մոռնալով իրենց սեպհական վիճակը՝ հիացմամբ ու պատկա-
ռանքով կը զիտէին զայն, տողորուած եղբարական ամենա-
սուրբ սիրով:

Արդարեւ, ցնցոտիներով ծածկուած այդ աղջիկը իրեն
հետեւող թշուառներուն քոյրը կը ներկայանար, համակ կարեկ-
ցութիւն կտրած: Երջապատուած իր հարազատներով եւ
ամոքելով անոնց վիշտերը՝ թշուառների Բոյրը կը մոռնար
ի նիզի նիզ. . .

Նա կը պատէր գեղէ գեղ եւ անոր նեղլիկ քսակը երկիրն
անսպառ օգնութեամբ կը հեղեղէր: Եւ նա շարունակ առաջ
կերթար, ճամբաներուն մէջ խտրութիւն չ'ընելով: Կանցնէր
դաշտային լայն պողոտաները, բլուրներու նեղ կածանները,
որպէսզի տեսնէ թէ արդեօք այս կամ այն ձորին մէջ կամ
ցանկապատին ներքեւ որեւէ կարօտեալ մնացած է:

Նա թշուառներուն մեջ որեւէ խտրութիւն չէր դնէր:

Ուշի ուշով կը դիտէր իր շուրջը, ելեւէջ կը Դնէր եւ շատ կը ցաւէր, որ հնարաւորութիւն չունի իր մօտ հրաւիրելու երկրի բոլոր թշուառները: Հառաչանքներն ինքնա, քար դուրս կը պոսթկային անոր կուրծքէն, երբ կը մտածէր թէ կարող էր իր ետեւ ունէ թշուառ անօգնական թողած շուրջը, ըստ որում յաճախ կստիպուէր կրկին եւ կրկին ետ դառնալ եւ գննել բոլոր անկիւնները. . .

Գաշտն անցնելէ յետոյ նա, յանկարծ, նկատեց խումբ մը ճնճողուկներ, որոնք ձիւնին մէջ թաղուած՝ ողբաձայն կը ճըւճըւային ու կեր կը փնտռէին:

Թշուառների Քոյրը սրտանց կը ցաւէր, որ չի կրնար օգնել անոնց, եւ նա սկսաւ անիծել լուսնները, որոնք անընդունակ էին բաւարարութիւն տալու թռչնոց էական կարիքներուն: Այդ միջոցին թռչունները շրջապատեցին զինքը եւ կարծես կը պահանջէին իրմէ, որ իրենց ալ բաժին հանէ Տիրոջ շնորհներէն:

Սեղծ ազդիկն ինչ ընելը չէր դիտեր, առաւ բուռ մը լուսնայ եւ նետեց ճնճողուկներուն: Շատ հաւանական է թէ թշուառների Քոյրը գիտակցութիւնը կորսնցուցած էր, կարծես թէ թռչունները մարդոց նման ջրաղացներ ու փուռեր ունէին հաց պատրաստելու համար. . .

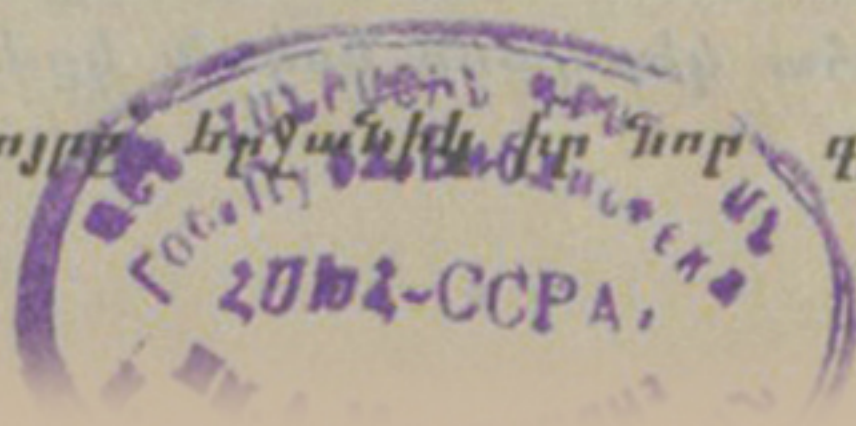
Ինչ կըսէք, սակայն, որ լիարուռն օգնութիւնը վերածուեցաւ հացահատիկներու:

Թշուառների Քոյրը անյապաղ փառաւոր խնճոյք մը սարքեց թռչուններուն, այնպիսի առատութեամբ մը կը սրսկէր լուսնները, որ գարունը բացուելուն պէս այդ դաշտը ծածկուեցաւ՝ խիտ անտառի ծառերուն պէս բարձր հացաբոյսերի հասկերով:

Ահա այդ օրէն սկսած երկրի այդ մասը կը պատկանի երկնից թռչուններուն, որոնք տարուայ բոլոր եղանակներուն մէջ հոն կը գտնեն, աւելի քան քսան փարսախ տարածութեան վրայ, առատ կեր, թէեւ անոնք հազարներով կու գան եւ կը վայելեն:

Թշուառների Քոյրը երջանակ չի ուր գիւտով, կը դիտէր

3037
39

միշտ յառաջ, չ'բաւականանալով այլեւս սոսկ լումաներ բաժնելով.—նա հիմա սկսած էր աջ ու ձախ բազմապիսի օգնութիւններ հասցնել՝ ոմանց բրդէ փափուկ շրջազգեստներ, ոմանց տոկուն ոտնամաններ, որոնք հազիւ մէյ-մէկ ունց կրկնէին, բայց քարէն աւելի դիմացկուն էին. . . Կարծես թէ այդ բոլորը աներեւոյթ գործարանէ մը կելլէր, որուն կերպասներն ալ խիստ ազնիւ էին ու տոկուն, կարերն ալ այնքան ճարտարութեամբ շարուած էին, որ մեր գործածած ասեղներուն ծակին չափ տարածութեան վրայ անոնց կախարդական ասեղին երէք թակալը դիւրութեամբ կը տեղաւորէր. . . Ոչ-նուազ զարմանալի էր սա կէսն ալ, որ հագուստները խիստ պատշաճ կերպով կըյարմարէին ազքատներուն հասակին: Տարակոյս չ'կար, որ Թշուառների Քրոջ պղտլիկ քսակին մէջ տեղաւորուած էր յաւերժահարսերու ահագին արհեստանոց մը, ուր յաւերժահարսունք ոսկեղնիկ մկրատներով վարդի մը թերթերունքէն կրնային քերովբէական տասնեակ զգեստներ կարել:

Անշուշտ Աստուծոյ մատը խառն էր այս բանին մէջ, ըստ որում այդպիսի հրաշալի գործեր կըկատարուէին ու այն ալ ակնթարթի մը մէջ: Եւ ինչ կըսէք, որ հրաշագործ քսակը մազի չափ իսկ չէր հպարտանար իր գործերով, միայն թէ անոր պոկունքները քիչ մը մաշած էին եւ բերանը լայնցած. հիմա այդ քսակը, շիտակն ըսելով, շիկահաւի (*sylvia hortensis*) երկու բոյնի մեծութիւնը կունենար:

Որպէսզի դիս ստախօս չանուանէք, ահա ասիկ եւս ձեզի պիտի պատմեմ, թէ այդ փոքրիկ քսակին մէջ ինչպէս կըզգետեղուէին այնպիսի խոշոր առարկաներ, ինչպէս են, օրինակի համար, չորս-հինգ մեթր լայնութեամբ շրջազգեստներ, վերնազգեստներ եւ այլն: Անոնք շարուած կըլլային մէկզմէկու վրայ, ինչպէս կակաչին թերթիկները տակաւին իրենց կանաչ կոնքէն դուրս չելած: Աստուածային ձեռքն այնպիսի հմտութեամբ մը կըդասաւորէր զանոնք, որ կակաչի մէկ ստիկէն մեծ չէին ըլլար: Թշուառների Կոյրը մատերի ծայրով զգուշութեամբ կ'առնէր անոնցմէ կապոց մը ու թեթեւակի կըթոթուէր. եւ ահա կերպասն իսկոյն կըփոփուէր, կը լայննար

եւ կը դառնար հագուստ, որ սահմանուած էր ոչ թէ երկ-
նային հրեշտակների, այլ ամբողջազմ լայնաթիկն մարդկանց
համար :

Հապա կօշիկները, հաւատացէք որ ես հիմա ալ տակա-
ւին չեմ գիտեր թէ ինչ ձեւով դուրս կուգային քսակէն :

Իգէպ. ես լսած եմ—թէ՛ւ երաշխաւորութիւն յանձն չեմ
տոնիր,—որ իբր թէ մէն մի զոյգ կօշիկ զետեղուած կըլլար
բակլայի մը մէջ, որ ապա կը ճաթէր, իբրթէ, երբոր երկրին
կպչէր :

Անշուշտ այդ բոլորը չէին կասեցներ կամ դանդաղեցներ
պղնձէ լումաներուն հոսանքը : Բնա՛ւ երբէք : Պղնձէ լու-
մաները մարտ ամսու կարկուտին պէս կըթափուէին քսա-
կէն :

Թշուառների Քոյրը անընդհատ յառաջ կերթար, թէեւ
քսան փարսախսի չափ տարածութիւն մը անցած եւ առտուա-
նէ իվեր բերանն ալ բանմը չէր դրած, բայց դարձեալ յոգ-
նութիւն չէր զգար : Օրուան մը մէջ նա չրջագայածէք այդ
երկրին շուրջը. կարելի չէր գտնել հոն անկիւն մը—ըլլան
նոյնիսկ լեռներ կամ ձորեր,—ուր չերեւնային անոր մանրիկ
տոտիկներուն թեթեւ հետքերը :

Եթէ Հիլիօմն ու կինը ուզէին հասնիլ անոր, հարկ պիտի
ըլլար ամբողջ շաբաթ մը վազել, ճամբան չպիտի կորսնց-
նէին անոնք, որովհետեւ անոր ետեւէն կը վազէր ժողովրդի
հոծ բազմութիւն մը, ինչպէս որ թագաւորներու ճամբորդած
ժամանակ կըլլայ ինքը, Թշուառների Քոյրը, ուրիշ ժամա-
նակ այդքան ճամբայ կտրելու համար տոնուազն վեց շաբաթ
պիտի գործ դնէր : Անոր հետեւող բազմութիւնն այնքան
մեծ էր, որ կըտարածուէր քանի մը հարիւր միթրաչափ տա-
րածութիւն : Ոչ մի սուրբ տակաւին այդպիսի շքախմբով չէ
ներկայացած Սատուծոյ գահին : Մինչ գիշերը վրայ կըհաս-
նէր, Թշուառների Քոյրը կըշարունակէր իր գործը. փոքրիկ
քսակն իր բեղմնաւորութիւնը չէր դադրեցներ :

Վերջապէս աղջիկը կանգ առաւ բլրի մը վրայ, ուրկէ սկսաւ
նայիլ իր երջանկացուցած երկրին, աղքատները շրջապատե-
լին զայն եւ խուլ աղմուկով մը կալեկոծուէին. քիչ վերջը

արիւնք խորին լռութիւնս Այն ժամանակ աղջիկը ձեռքերը
դէպի երկինք բարձրացնելով, գոչեց ամբոխին.

— Շնորհակալ եղէք Աստուծոյն :

Ժողովուրդն ուշադրութեամբ կըլսէր անոր քաղցրահնչ-
իւն ձայնը. . .

Ե .

Ուշ գիշեր էր, երբ Թշուառների Քոյրը տուն վերադար-
ցաւ: Հիլիօմն ու կինը սաստիկ սրանեղած, բարկութենէ
կրակ կտրած, քնացած էին: Աղջիկը գոմի դռնէն ներս մտաւ,
աճապարանօք բարձրացաւ վերնայարկը եւ հոն գտաւ իր
սիրասուն ընկերուհին—լուսինը, այնպէ՛ս լուսաւոր եւ պայ-
ծառ, որ կարծես նա ալ գիտէր այդ օրուան բարեգործու-
թիւնները: Երկինք յաճախ այդ ձեւով կըպարգեւատրէ մարդ-
կանց առաքինութիւնները. . .

Աղջիկը սաստիկ յոգնած ըլլալով, հանգստի մեծ կարիք
ունէր. սակայն պառկելէ առաջ նա կրկին ուզեց տեսնել
հրաշագործ լուման, որ այսօր այնքա՛ն եռանդուն գործու-
նէութիւն էր ցոյց տուած, որ իսկապէս կարժէր համբուրել
զայն:

Թշուառների Քոյրը նստաւ արկղին առջեւ ու սկսաւ
բռներով դատարկել քսակը: Նա յոյս ունէր թէ քառորդ ժամէ
մը պիտի հասնի քսակի յատակին, բայց լումաները դիզուե-

ցան մինչեւ անոր ծնկները եւ դեռ կսպաննային ամբողջ վերնայարկը լեցնել մինչեւ առաստաղը:

Այդ դժուարին կացութեան առջեւն առնելու համար թշուառների Քոյրը փորձեց մէկէն դարձնել քսակը, շրջել միւս մողմը եւ ահա լումաներու այնպիսի անզուսպ ժախթքում մը տեղի ունեցաւ, որ վերնայարկին երէք-քառորդ մասը միանգամայն լցուեցաւ, որմէ յետոյ քսակը դատարկուեցաւ: Այդ աղմուկէն արթնցաւ Հիլիօմը: Այդ պատուական մարդը, որ նոյնիսկ տունը վազէր՝ չէր արթննար, հիմա որ դրամի ձայն առաւ, իսկոյն արթնցաւ ելաւ տեղէն ու սկսաւ կինն արթնցնել:

— Քա կնի՛կ, կըլսե՞ս, ելի՛ր. . .

Պառաւը քթին տակէն բան մը փնթփնթաց:

— Ելի՛ր, կնի՛կ, — շարունակեց Հիլիօմը, — աղջիկն եկած է, այնպէս կերեւնայ, թէ ճամբորդ մը, բան մը կողոպտած է, որովհետեւ մեծաքանակ դրամի ձայներ կըլսեմ կ'որ:

Պառաւը դրամին անուէնն որ լսեց, իսկոյն վեր թռաւ տեղէն ու ճրագը վառեց:

— Ես շատոնց կռահած էի, — ըսաւ նա, — որ խայտառակ աղջիկ մը պիտի ըլլայ ան:

Եւ, սակայն, փոքրիկ լոռութենէ մը յետոյ շարունակեց.

— Ես իսկոյն կըզնեմ ինձ համար երիզաւոր գլխարկ մը եւ քութեկեան կօշիկ մը. . . Ա՛խ, այս կիւրակի ինչ շքեղ պիտի հագուիմ:

Եւ այր ու կին՝ կիսատ-պոատ հագուած՝ դիմեցին դէպի վերնայարկը: Հիլիօմն առջեւէն կերթար, Հիլիօմէդան ետեւէն, լապտերը բարձր բռնած:

Երբոր սանդուղքը բարձրացան, արմանք-զարմանք մնացին, որովհետեւ յատակը երէք ոտնաչափ բարձրութեամբ ծածկուած էր դրամով, լումաներու թումբերը ծովի կոհակներուն պէս կըզիզուէին իրարու վրայ: Դրամի թումբերուն միջեւ, լումնի շողերով ողողուած, պառկած էր աղջիկը. անոր թոյլ ու համաչափ շնչառութեան ձայնը կըլսուէր միայն:

Հիլիօմն ու կինը երկար ժամանակ չմնացին այդ ապշու-

Թեան մէջ, Գերբնական հրաշքով մը անոնց տան վերնա-
յարկը լեցուած էր դրամով. անոնք շրփորձեցին պալլել այդ
հասնելուկը, այլեւս իրենց ընչ հոգն էր, թէ այդ դրամները
Աստուծունն էին թէ Աստանային: Անոնք միայն բան մը
կուզէին գիտնալ, թէ արդեօք երազ չէ՞ր այդ բոլորը կամ
երկնային լուսատուին տարօրինակ մէկ խաղը, ուստի ձեռ-
քերնին լայն-լայն բանալով երկնցուցին դէպի լումաները,
եղելութիւնն ստուգելու համար: Այդ վայրկեանին կատա-
րուածն այն աստիճան անհաւատալի բան է, որ ես չեմ հա-
մարձակիր նկարագրել իսկ:

Գիտէ՞ք ինչ եղաւ:

Երբ որ անոնք իրենց բռներն ազահարար լեցուցին փայ-
լուն լումաներով, Հիլիօմին ձեռքին լումաները վերածուե-
ցան հսկայական շղջիկներու (vesperts) ու սաստիկ ճշալով
սկսան իրենց թեւերով շրմփացնել խեղճին քթին-բերնին:
Իսկ Հիլիօմեդայի յափշտակածները դարձան առնէտներ ու
սաստիկ կճեցին իրենց սուր-սուր ակօաներով անոր քնքոյշ
ձեռքերը: Տարաբաղդ կնիկը խիստ վախցաւ մահաւանդ ա՛յն
ժամանակ, երբ տեսաւ որ անպիտան առնէտները իր շրջազ-
գէստին տակէն դէպի վեր կը բարձրանային. . . Այր ու կին
անիծելով իրենց չար բաղդը, այլեւս չրհամարձակեցան դրպ-
չիլ լումաներուն, որոնք տեսքով այնքան գրաւիչ էին, բայց
շօշափելէ յետոյ—խիստ անհաճոյ:

Եւ երկու ամուսինները կէս-զարմացած, կէս-ուրախ
իրարու կրնայէին ճիշտ այն երեխաներուն պէս, որոնք
քաղցրաւենիքի չափազանց գրաւչո թենէն թո՛քերը կը-
կլլեն:

Սակայն քիչ վերջը հիլիօմեդան նորէն գայթակղեցաւ եւ
ձեռքը մեկնելով ու երկու բուռ դրամ խլելով պինդ սղմեց,
որպէսզի բան մը չրփախցնէ, բայց յանկարծ անասելի ճիշ
մը արձակեց զգացած ցաւէն, որովհետեւ չար լումաներն այս
անգամ բարակ-երկար ասեղներ դառնալով այնպէս էին
շուլլուած անոր ձեռքերը, որ տեսնողը պիտի կարծէր, թէ
խեղճ կնոջ մատերը կարուած էին ափին հետ: Անոր կռա-
նալը տեսնելով Հիլիօմն ալ հետեւեցաւ կնոջ օրինակին եւ

ուզեց իր բաժինն ստանալ ու ստացաւ. . . զոյգ մը երկաթէ
թիւր, սաստիկ տաքցուցած, որոնք անգթօրէն խանձեցին
անոր ձեռքերի կաշին:

Այն ժամանակ երկուսն ալ, սաստիկ ցաւերէն խելակո-
րոյս, յարձակեցան լումաներուն վրայ եւ սկսան արագ-արագ
լեցնել ծոցերնին. այդպիսով անոնք կուզէին ժամանակ
չըտալ լումաներուն կերպարանափոխուելու:

Բայց—ո՛հ—լումաներն այն խելօքներէն չէին, որ թոյլ
տային զիրենք որսալ. . . Առաջին իսկ հպումէն անոնք
սկսան թռչկոտել որպէս մորեխ (sauterelle), ուրիշները
որպէս օձ կըսողոյին, ոմանք ալ եռացող ջրի պէս կըծո-
րային. . . անոնք ամէն մի մնասակար կերպարանափոխու-
թեան կըյարմարէին եւ յափշտակիչները չ'պատժած չէին
չքանար. . .

Ա'լ թռչող գորտեր, ա'լ բուեր, գիշերային թիթեռներ,
սարդեր, խոնաւ վայրերու բոլոր զգուելի բնակիչներ, եւ ալ
ի՛նչ գիտեմ, ինչե՛ր չէին դառնար լումաները: Ուստի մեր
պարտնն ու տիկինը շամորած՝ սարսափահար ասդին-անդին
կիյնային սենեակին մէջ. . .

Կարճ ժամանակէն բոլոր լումաները կենդանացան, որով
յափշտակիչներն ազատուելու ուրիշ ճար չունէին բացի ձեռ-
նունայն փախուստի գիմելը:

Թշուառների Քոյրը հանգիստ ու ժպտադէմ քնացած էր.
հա բան մ'ալ չէր զգար:

2.

Միւս օրն երբ արթնցաւ թշուառների Քոյրը, զգաց որ խիղճը զինքը կըտանջէ: Նա ինքզինքը կըյանդիմանէր, որ այնքան հեռու տեղեր էր գնացած՝ թշուառների վիճակը բարւօքելու, մինչդեռ իր մօրեղբայրն ու մօրեղբօրկինը մոռցածէր: Ազնիւ աղջիկը անխտիր բոլոր թշուառներին կըխըղճար. անոր համար բոլոր թշուառներն ամէն բանէ առաջ թշուառներ էին եւ ապա չար կամ բարի մարդիկ: Նա զանազանութիւն չէր գներ մարդկային արցունքներուն մէջ եւ կըմտածէր թէ իր ինչ գործն էր այս կամ այն վարձատրել կամ պատժել, երբ իր պարտականութիւնն էր սրբել թշուառների արցունքը: Անոր մանկական թոյլ բանականութիւնը չէր կարող թափանցել աշխարհի կարգերուն ուղիւ ու ծուծը: Նա—մարմնացած գթութիւնն էր:

Երբոր նա կըմտածէր, թէ մեղաւորները դժոխքի տանջանքներուն պիտի դատապարտուին, իր ամբողջ էութեամբը կըհամակուէր այնպիսի ցաւակցութեամբ, որպիսին երբէք չէր զգար քաւարանին մէջ գտնուող մարդը:

Մի անգամ մարդ մը անոր ըսաւ, թէ այսինչ աղքատն արժանի չէր իր տուած օգնութեան՝ բայց նա չուզեց հաւատք ընծայել այդ խօսքին:

—Ի՞նչ ըսել է, մի՞թէ հաց ուտելու համար անօթի ըլլալը բաւականաչափ իրաւունք չի համարուիր. . .

Եւ ահա, որպէսզի իր մոռացութեան սխալն ուղղէ, թշուառների Քոյրը առաւ քսակը եւ հապճեպով դուրս ելաւ, որ երթայ գնէ մօրեղբօր տանը քով գտնուող հողը:

Նա գնեց ի միջի այլոց նաեւ զոյգ մը եգներ, խայտաբ-

դէտ, մետաքսի նման փողփողուն մազերով, եւ գութան մը։
Բանւոր մ' ալ վարձեց եւ անոր հրամայեց որ գութանին
լծուած եզները քշէ դէպի Հիլիօմի տունը։ Մինչ այդ նա
քաղաքէն գնեց ամեն տեսակ պաշարեղէններ, չոր որսյօ-
գեր, ընտիր ալիւր, ապուխտ, չոր բանջարեղէններ եւ այլն։

Երէք մեծ սայլեր բեռնաւորուած կը հետեւէին Թշուառ-
ների Քրոջը, որ խանութէ խանութ անցնելով կը գնէր ու
սայլերուն վրայ կը բեռնէր այն ամէնը, ինչ որ անհրաժեշտ
է համեստ ընտանիքի մը բարեկեցիկ ապրուստին համար։
Մարդիկ կը զարմանային, թէ ինչպէս այդ տասնամեայ աղ-
ջիկը խելահաս կնոջ մը պէս կը գործածէր Աստուծոյ շնորհած
դրամները։ Ոեւէ աւելորդ բան չէր գներ. միշտ կը նտրէր
դիմացկուն կարասիներ, կտաւ, պղնձէ խաղկիմներ եւ մէկ
խօսքով ա'յն, ինչ որ բարի տանտիկին մը կը գնէ. . .

Երբոր երէք սայլերն ալ բեռնաւորուեցան, նա հրամայեց
տանել եւ կանգնեցնել եզներուն ու գութանին քով։ Իսկ
ինքը հայեացք մը ձգեց տնակին վրայ, տեսաւ որ շափա-
զանց փոքր ու անյարմար էր իր գնած գոյքերն հոն զետե-
ղելու համար. Աղջիկը շատ կը ցաւէր. որ հնարաւորութիւն
չունէր համեստ կալուած մը գնելու, ոչ թէ դրամ չունենա-
լուն պատճառով, այլ որովհետեւ մերձակայ տեղերը կա-
լուածներ չկային։ Ուստի որոշեց տնակին կից յարմարաւոր
բնակարան մը շինել եւ այդ նպատակին համար սայլերուն
առջեւը քանի մը պղնձէ լումաներ լեցուց։ Այդ գործերն
այնպէս մը կը կարգադրէր նա, որ կարճ միջոցի մէջ ամէն
բան կազմ ու պատրաստ էր։ Այնպէս որ ամէն բան լմնալէ
յետոյ ալ տակաւին Հիլիօմն եւ փիկինը կը քնանային։

Այնուհետեւ Թշուառների Քոյրը մօտեցաւ տան դրան եւ
բոլոր ուժովը կանչեց.

— Մօրեղբա՛յր, մօրեղբօրկի՛ն. . .

Բայց չարթնցան անոնք. ուստի Թշուառների Քոյրն ստի-
պուեցաւ դուռը ծեծել եւ կոչել.

Մօրեղբա՛յր, մօրեղբօրկի՛ն. դուռը բացէք. . . երջանկու-
կութիւնը կայցելէ ձեզ. . .

Հիլիօմն ու Հիլիօմէզան խոր քունի միջէն լսեցին վեր-

Չին բառերը եւ դեռ կանոնաւոր չհագուած դուրս վազեցին։ Այնքան աճապարած էին, որ Հիլիօմը սխալմամբ հագած էր կնոջ շրջազգեստը, իսկ կինը՝ ամուսնու հագուստը։ Եւ դարմանաւիին այն էր, որ դուրս դալէ վերջն ալ այնքան գրաւուած էին պարզուած անակնկալով, որ դարձեալ չէին նրկատեր իրենց հագուստին զաւեշտականութիւնը։

—Տէ՛ր—կըսէր բանուորը գիմելով Հիլիօմին,—^{ո՛ւր} կըհրաւիրայէք տանել կոներն ու գութանը... Անհոգ եղէք, ձեր արտերն արդէն մշակուած են եւ դուք այս տարի հիանալի հունձք պիտի ունենաք։

Ճիշտ նոյն միջոցին կառասպաններն ալ Հիլիօմեղային մօտենալով, կըսէին

—Սիրելի տիկի՛ն, ահա ձեր տնային իրերն ու պաշարեղենը, ^{ո՛ւր} կըհրաւիրայէք դատարկել մեր սայլերը։ այս բոլորն հաղիւ օր մը ներս կըկրուին։

Հիլիօմն ու Հիլիօմէղան չէին գիտեր ինչ պատասխանէին, անոնց երազ կուգար ամէն ինչ եւ մտքերէն ալ չէր անցներ, որ այդքան հարստութիւնը իրենց կըպատկանի։ Բայց իսկոյն մտաբերեցին առեղծուածային լումաները, որոնք այնպէս անզթօրէն կըծաղոէին զանոնք անցեալ գիշեր։

Թշուառների Քոյրը անկիւն մը քաշուած, կուշտ-կուշտ կըխնդար. նա չէր ուզեր անցեալին մէջ անոնցմէ կրած զըրկանքներու վրէժը լուծել։

Կըհաւատացնեմ ձեզ, սիրելի ընթերցող, որ անպայման դուք ալ քահ-քահ պիտի խնդայիք, եթէ երբէք տեսնէիք Հիլիօմը շրջազգեստ հագած, իսկ Հիլիօմեղան՝ փանթօլոն։

Անոնք իրենք ալ չէին գիտեր՝ լա՛ն թէ խնդան։

Վերջապէս ազջիկը թաքստոցէն ելաւ, երբ տեսաւ, որ մօրեղբայրն ու մօրեղբօրկինը՝ չըհաւատալով իվերջոյ իրենց տեսածին, ու լսածին՝ կըպատրաստուէին ներս մտնել եւ դուռն ու պատուհանները ամուր մը փակել։

—է՛յ, բարեկամներ, —դարձաւ ազջիկը բանուորներուն ու կառասպաններուն,—այդ բոլորը ներս կրեցէք եւ մինչեւ առաստաղները դիզեցէք... Ես այս բաները գնած միջոցիս չէի կանխատեսած, թէ մեր տունն այնքան փոքր է, որ հի-

մա հարկ պիտի ըլլայ մի մեծ նոր տուն կառուցանել. . . Հոգ
չէ. . . Ահաւասիկ այդ նպատակին յատկացուցած գումարն ալ
Թշուառների Քոյրն այնպէս կարտասանէր այդ խօսքերը,
որ մօրեղբայրն որ մօրեղբօրկինը կրնան լսել եւ աղէկ մը
համոզուին թէ այդ իրերը ինքն էր գնած:

Նախորդ օրը Հիլիօմն ու Հիլիօմէդան որոշած էին սաս-
տիկ ծեծ մը քաշել Թշուառների Քրօջը, որպէսզի ուրիշ ան-
գամ չըհամարձակի ամբողջ օրը դուրս մնալ.

Բայց հիմա, երբոր լսեցին անոր խօսքերը եւ երբ տեսան
որ կառապանները արդէն սկսած են այդ ամբողջ հարստու-
թիւնը դիզել իրենց տան առջեւ, այն ժամանակ ուշի ուշով
նայեցան աղջկան եւ—չեմ գիտեր ինչու—սկսան հեկեկալ:
Անոնց այնպէս կըթուէր, թէ աներեւոյթ ձեռք մը կըսեղմէր
իրենց կոկորդը եւ այդ նոր, դեռեւս անծանօթ յուզմունքը
կըշփոթեցնէր զանոնք: Յանկարծ զգացին անոնք, որ սըր-
տանց կըսիրեն այդ Թշուառ աղջիկը եւ ահա, ուրախու-
թեան արցունքն աչքերուն մէջ, սկսան ջերմաջեմ համբու-
րել զայն: Այդ տաք համբոյրները հանդստացուցին անոնց
խռոված հոգին:

է.

Տարի մը վերջը Հիլիօմն ու Հիլիօմէդան դարձան այդ
երկրի երջանիկ ու ամենաբարեկեցիկ երկրագործը: Անոնք
ունէին ընդարձակ ագարակ մը, որուն սահմանները կըտա-
րածուէին հեռճու հեռճու. . . Հաղուազէս բան չէ այդ, որ
աղքատները կըհարստանան. այդտեղ զարմանալու բան չկայ:
Չարմանալին այն էր, որ չար Հիլիօմն ու Հիլիօմէդան հիմա

դարձած էին խիստ բարի արարածներ: Շատերը չէին կրնար հաւատալ այդ բարեշրջման, որ իրողութիւն էր սակայն: Անոնք այլեւս անօթութենէն ու ցուրտէն չէին տառապեր: Անչափ արցունք էին թափած, այնքան տառապած էին, որ հիմա բոլոր դժբաղդութիւնները, բոլոր արկածեւայները իրենց քրոջ ու եղբոր պէս կը սիրէին եւ կօզնէին անոնց:

Արցունքներ—ասոնք մարդոց ամենաանկեղծ խորհրդատուներն են, ինչ կուզէք ըսէք:

Բայ թէ ինչպէս եղաւ, որ Հիլիօմն իր գինեմուլութենէն հրաժարեցաւ եւ Հիլիօմէզան՝ շափաղանց պճնասիրութենէն, իմ կարծիքով այդ ալ լումաներու տեսակ մը խորհրդաւոր յատկութեան կը պարտէին: Այո, այդ հրաշքն ալ լումաներուն պէտք է վերագրել:

Թշուառների Քրոջ քսակին լումաները այն դրամներէն չէին, որոնցմով կարելի ըլլար անտեղի ծախքեր ընել:

Օ՛, ո՛չ, անոնք չարագործներէս կըխուսափէին եւ կերթային աղնիւ մարդիկը դէպի բարեգործութիւն մղելու:

Փանօք, պատի՛ւ պղնձէ համեստ լումաներուն, որոնք մեր հարուստներուն պաշտած ոսկուն ու արծաթին պէս մահացու յիմարութիւններ չէին գործեր. . .

Հիլիօմն ու Հիլիօմէզան առտունէ մինչեւ իրիկուն կը համբուրէին Թշուառների Քոյրը: Սկզբի օրերը թէեւ անոնք կարգիլէին իրենց աղջկան որեւէ աշխատանք եւ կրբարկանային երբ նա գործի մասին կըխօսէր, բայց Թշուառների Քոյրը համամիտ չէր գտնուէր անոնց: Նա չէր ուզեր ձեռք քաշել կենսատու աշխատանքէն, որովհետեւ համոզուած էր, որ աշխարհի մէջ ամենէն արդար ու է՛ն օրինակելի կեանքը աշխատանքով անցած կեանքն է, քանզի սպրիշ առանց աշխատանքի կընշանակե սպրիշ ուրիշրն աշխատանքովը, որ անարդարութիւն է եւ անարդարութեան հ'ն մեծը. . .

Ուստի նա ճիշտ առաջուան նման տեղէն կելնէր ժամը 5-ին եւ անձնատուր կըլլար տնային գրադումներու եւ կրբ աղանիւններու հետ միասին կերթար կաթնատունը, թըռչնանոցը եւ կօզնէր անոնց, երբէք իր «ես»-ը վիրաւորուած չէր զգար:

Այդպէս ահա, նա դարձաւ իր նրկրի ամենաժրաման եւ միանգամայն ամենաբարեկեցիկ աղջիկը: Ամենքը կը դարձան նային, որ նա այնքան հարստանալէ յետոյ ալ մնացած էր նոյն աղջիկը, միայն թէ այտերը քիչ մը կարմրած էին եւ մէկ մ' ալ աշխատու թեան պայմաններն էին բարեփոխուած:

— Օրհնեալ կարիք — կըսէր նա յաճախ, — դուն էիր, որ զիս այս վիճակին հասցուցիր:

Նա շատ անգամ կը մտածէր իր ապագան ու կըտխրէր: Հրաշագործ լուծային ճակատագիրն էր, անշուշտ, զայն տըխրեցնողը: Հիմա պղնձէ լուծաններն այլեւս պէտք չէին, քանի որ հողը կարտագրէր հաց, գինի, իւղ, բանջարեղէն եւ մրգեր անասնոց հօտերը կուտային բուրգ՝ հագուստի համար եւ մրս՝ կերակուրի համար: Ագարակին եկամուտները լիուրթ բաւարարութիւն կուտային թէ իրենց եւ թէ մերձաւորներուն պահանջին:

Ալ ի՞նչ գործ ունէր հրաշալի լուծան:

Վերնայարկին մէջ քանի մը կոյտ պղնձէ լուծաններ էին դիզուած եւ 20—30 խուրձ խոտի տեղ կը բռնէին. թշուառների Քոյրը աւելի նախապատուութիւն կուտար յարդին — քրտնատանջ աշխատանքի պտուղներուն, — քան այդ դրամներուն, որոնք ձեռք էին բերուած առանց աշխատանքի: Թշուառների Քոյրն հետզհետէ կսկսէր ասել այդպիսի հարատու թիւնը, որ միայն ազահներու արկղները կրնար ծանրաբեռնել, կամ առեւտրականներու պաշտաման առարկան դառնալ:

Այդ ապարդիւն դրամագլուխն այնպէս էր զղուեցուցած զայն, որ նա օր մը վճռեց ոչնչացնել այդ լուծանները: Աղէկ որ կախարդական քսակը պահած էր, որը ազահութեամբ կլանելով բոլոր լուծանները՝ աղջկան ցանկութիւնն ամենայն բարեխղճութեամբ իկատար ածեց եւ վերնայարկը բոլորովին դատարկուեցաւ:

Հոս թշուառների Քոյրը քիչ մը խորամանկութիւն բանեցուց: Ի՞նչ ըրաւ, գիտէ՞ք: Նա մուրայիկ կնոջմէն ստացած հրաշագործ լուծան չ'ըրաւ քսակին տակը, որով լուծաններն հանգիստ չ'քացան եւ այլեւս չըփորձեցին ետ դառնալ:

Այդպէս ահա, թշուառների Քոյրը ամէն միջոց ձեռք

կառնէր, որպէսզի չ'հարստանայ, զգալով սր հարստութիւնը կապառնայ մարդուս խղճին ու սրտին. . .

Փամանակի ընթացքին մէջ նա սկսաւ հողագուրկներուն բաժանել իր հողերուն մէկ մասը, որովհետեւ կը տեսնէր որ ընտանիք մը ապրեցնելու համար խիստ շատ էր իր ունեցած հողը:

Մէկ խօսքով նա կաշխատէր իր ելքն ու մուտքը հաւասարակշռել:

* * *

Թշուառների Քոյրը մտատանջութիւն մը ունէր, ինչպէս քիչ վերը ըսի, — հրաշալի լուման սաստիկ կանհանգստացնէր զայն: Նա ամենայն յօժարութեամբ այդ լուման գետը կը ձգգէր, եթէ չ'վախնար, որ լուման կարող է որեւէ կերպով ընկնիլ շար մարդու մը ձեռքը եւ այդ շար մարդն ալ կսկսի շահագործել զայն ի վնաս այլոց: Տարակոյտ չ'կար, որ եթէ Թշուառների Քոյրը, իբարին գործ դրած դրամներուն կէսը իջարը գործ դնէր, հիմա այդ երկիրը քարուքանդ եղած կըլլար. . .

Թշուառների Քոյրը հիմա՛ միայն հասկցաւ, թէ ինչու մուրացիկ կիներ երկար ժամանակ իր Լումային արժանի մէկը փնտոած էր, աղէկ գիտնալով որ իր այդ Լուման կարող էր ժողովրդեան թէ՛ երջանկութեան պատճառ դառնալ եւ թէ՛ դժբաղդութեան, նա:ելով թէ որու ձեռքը կիյնայ. . .

Թշուառների Քոյրը լուման կը պահէր իր կրծքին վրայ: Եւ եթէ գիտնար որքան ծանրութիւն կը դար անոր կուրծքը այդ լումային տակ: Նա հիմա ամէն բան յանձն կառնէր, միայն թէ հնարաւորութիւն ունենար գտնելու մուրացիկ կնիկը եւ խնդրելու անկէ, որ ետ ստանայ իր յանձնած աւանդը:

— Ախ, անգամ մը տեսնէի այն կիներ — կը մտածէր նա, — բաւական է, կըսէի, որքան հրաշքների գործեց այդ լուման, ժամանակէ հանգստեան կոչել զայն. . .

Եւ նա անհամբեր ու անդադրում կը փնտռէր զայն: Ի վերջոյ գտնելու յոյսը կորսնցուց. . .

* * *

Անգամ մ' ալ, իրիկուան դէմ, թշուառների Քոյրը եկեղեցւոյ քովէն կանցնէր, ներս մտաւ աղօթելու: Տաճարի փոքրիկ պատուհանէն ներս էին թափանցած արեւի ճառագայթները եւ՝ մթութեան մէջ ընկղմած հին պատկերի մը վրայ իյնալով, կըբոցցովառէին անոր ոսկեզօծ շրջանակը: Թշուառների Քոյրը երկիւղածութեամբ ծնրադրեց սալայատակին վրայ եւ հայեացքը սեւեռելով պատկերին՝ սկսաւ ջերմեռանդութեամբ աղօթել եւ խնդրել Աստուծմէ, որ հրեշտակ մը դրկէ պղնձէ լուման ստանալու:

Պատկերն այնպէս էր բոցավառուած արեւի շառայլներէն, որ կարծես քերովբէներէն մէկը երկնային վարագոյրին մէկ ծայրը բացած էր, որմէ անդին կըպատկերանար հրաշափայլ Ս. Կոյսը՝ Միածինը գրկած: Ուշի ուշով դիտելով պատկերը, այս անգամ այնպէս թուեցաւ թշուառների Քրոջը, թէ՛ կարծես ինքը տեսած էր այդ կինը եւ անոր Որդին, որոնք այդ միջոցին կարծես ճանաչելով զինքը՝ կըժպտային իրեն. . .

Քիչ վերջը անոր այնպէս թուեցաւ, թէ Սրբուհին ու Միածինը պատառէն հեռանալով կըպատրաստուէին վարիջնելու:

Այնուհետեւ լսուեցաւ նազելի ձայն մը որ կըսէր.

— Երկնից Աղքատ-Սրբուհին եմ ես, որ տեսնելով աշխարհի թշուառների արցունքը՝ կսփոփեմ անոնց վիշտերը. ես կըմիջնորդեմ Աստուծոյ առջեւ մարդկային տանջանքներուն համար. . .

«Ես կըպատիմ աշխարհիս վրայ, հասարակ կնոջ մը կերպարանքով, աղքատիկ հագուած, եւ կըմխիթարեմ իմ թշուառ քոյրերն ու եղբայրները:

«Իրիկուն մը ես քու մէջ տեսայ այն էակը, զոր երկար ժամանակ կըփնտռէի: Ինձ վիճակուած գործը շա՛տ-շա՛տ դժուար է, ուստի երբոր աշխարհի վրայ մարդ-հրեշտակի մը հանդիպիմ, անոր կըյանձնարարեմ կատարել իմ գործերուս մէկ մասը: Ատոր համար ես իմ ընտրած մարդ-հրեշտակին կուտամ երկնային լումայ մը, որ անբիծ ձեռքերուն կարողութիւն եւ դիւրութիւն կընծայէ,

«Տե՛ս, իմ Մանուկն ինչպէս կըժպտայ քեզի: Քեզմէն գոհ

է նա. որովհետեւ դու լինելով «հոգւով աղքատ», թշուառներու լէզիօնը կառաջնորդես դէպի բարին ու ճշմարիտը. . .

«Այժմ տո՛ւր ինձ երկնային լուման, որը կը ճնշէ քու հոգին. . . Չայն միայն քերտւրէները կախող են յաւիտեան կրել իրենց թեւերու վրայ.

«Եղի՛ր հեզիկ եւ երջանիկ. . . »

Թշուառների Քոյրը տեսակ մը անբացատրելի հիացմամբ ու երկիւղածութեամբ էր համակուած դէպի այդ հրաշալի տեսիլը:

Նա երկար ժամանակ կանգնած էր անշարժ. Արեւին ճառագայթներն հետզհետէ վեր կը բարձրանային. Թշուառների Քրոջն այն գէտ կերեւոյս, թէ երկնից դռներն ալ կը բացուէին: Սրբուհին հանեց անոր պարանոցին ժապաւէնը կախարդական լումայով միասին եւ իսկոյն աներեւոյթացաւ: Աղջիկն ակնապիշ դէպի վեր կը նայէր, բայց այժմ միայն ոսկեզօծ շրջանակին վերին մասը կերեւոյս:

Թշուառների Քոյրն այլևս իր կրծքին վրայ լումային ծանրութիւնը չ'զգալով, երեսը խաչակնքեց եւ Աստուծոյ փառք տալով դուրս ելաւ:

Այդպիսով աղատուեցաւ նա իր մտատանջութենէն եւ այնուհետեւ երկար տարիներ հանգիստ ապրեցաւ, մինչեւ որ Տիրոջ հրեշտակը եկաւ տանելու զայն. այն հրեշտակը, որուն կսպասէր նա իր մանուկ հասակէն եւ որը զայն տարաւ իր ծնողաց ու Հիլիօմին եւ Հիլիօմեդալին քով, որոնք շատունց ի վեր երկնից մէջ կսպասէին անոր:

Թշուառների Քրոջ մահէն յետոյ դարեր են անցած, բայց անոր ծնած երկրին մէջ ոչ մի աղքատ չ'երեւար: Ես չեմ ըսեր, թէ անոնց բնակարանները լիքն են ձեր պիղծ ոսկւով կամ արծաթով, — քա՛ւ լիցի, բայց գնաղէք անոնց քով եւ միշտ պիտի հանդիպիք — չեմ գիտեր ուրկէ — Աստուածամօր հրաշալի լումայի որդիներէն մէկ քանիին. . . Դեղին պղնձէ խոշոր լումաներուն, հոգւով աղքատաց եւ աշխատաւորներու այդ համեստ դրամին. . .

